

Üleminek eestikeelsele haridusele haridustöötajate ja perede vaatenurgast

Eesti Haridusfoorumi internetiküsitluse
'ÕPIME KOOS- УЧИМСЯ ВМЕСТЕ'
tulemustest
sept-okt 2023

Marju Lauristin

EHF 17-18 november 2023

Narva

Küsimustikust

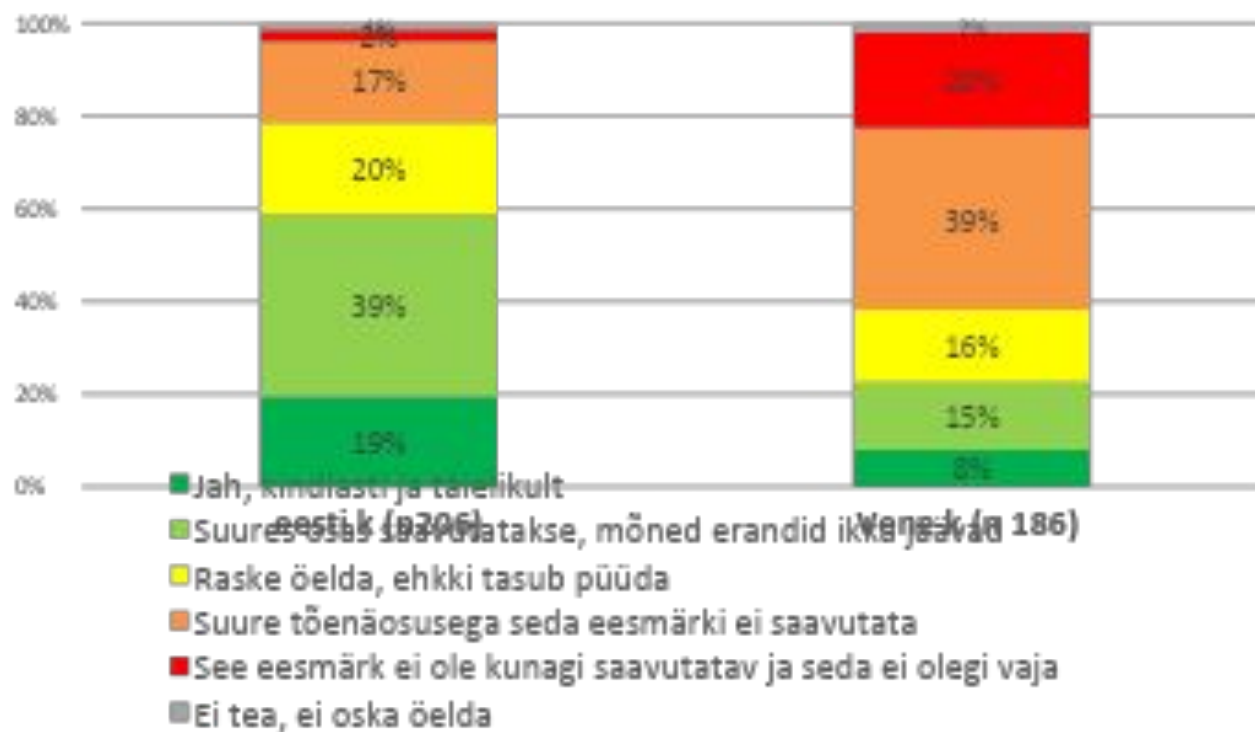
- Küsitlus toimus Survey Monkey keskkonnas eesti ja vene keeles
- Küsimustikule vastas septembri ja oktoobri kuu jooksul 409 inimest
- Vastajate jaotus lähtudes nende seosest eestikeelsele haridusele üleminekuga:

	<i>Eesti k</i>	<i>Vene k</i>	<i>Kokku</i>	
<i>venekeelses koolis õppiva lapse vanem</i>	22	119	141	33%
<i>eestikeelses koolis õppiva lapse vanem</i>	43	38	81	19%
<i>haridusjuht, ekspert</i>	37	18	55	13%
<i>õpetaja, tugispetsialist eestikeelses koolis</i>	45	2	47	11%
<i>haridusprobleemidest huvituv kodanik</i>	30	13	43	10%
<i>õpetaja, tugispetsialist venekeelses koolis</i>	15	27	42	10%
<i>Kokku</i>	192	217	409	100%

Valitsus on otsustanud, et aastast 2024 asuvad kõik lapsed õppima 1. klassis eesti keeles ning aastast 2030 peavad kõik Eestis alaliselt elavad lapsed omandama üldharidust ainult eesti keeles. Kas peate seda eesmärki saavutatavaks?

Правительство решило, что с 2024 года все дети в 1-м классе будут учиться на эстонском языке, а с 2030 года все дети, постоянно проживающие в Эстонии, должны получать общее образование только на эстонском языке. Считаете ли Вы эту цель достижимой?

Eesti- ja venekeelsete vastajate hinnang reformi eesmärkide saavutatavusele

Vene keeles vastanute seas oli valdav pessimistlik suhtumine reformi edukusse (59%), eesti keeles vastanute enamus (58%) uskus reformi õnnestumisesse

Eesti keeles vastanute kommentaarid sellele, mis takistab ülemineku eesmärki saavutada

- Inimeste suhtumine. Eesti keele ja eesti keeles õppimine on turundatud pealesurutud kohustuse ja nõudena, peaks pöörama hoopis tähelepanu selle kasulikkusele ja võimalustele õppijale.
- Ei ole võimalik õppida ilma ilma keelt oskamata. Kooli tulevad lapsed peavad olema valmis eesti keeles õppima. Ei ole mõeldav, et ühes klassis on andekas eestlane ja keelt mitte oskav muukeelne õpilane. Esmalt ikka keeleõpe nii et kumbki pool ei kannataks.
- Peab olema reaalsust arvestav tegevuskava ja raha selle täitmiseks. Hetkel pole vist kumbagi.
- Vaja on koolitada pädevaid õpetajaid ja koostada uued (sh interaktiivsed) õppematerjalid. Neid uusi õppematerjale on vaja ka eestikeelsetele koolidele õppe parendamiseks, et õpe oleks huvitav ega nõuaks igalt eesti kooli õpetajalt lisatööd materjalide otsimiseks, koostamiseks.
- Tugispetsialistide puudus, õpetajate liiga suur koormus, õpilaste arv klassis liiga suur. Palju käitumisraskustega õpilasi
- Oluline on kaasata huvikoolid, et ka huvikoolides saaks õpilased eesti keeles õppida. Praegu ei ole näit Ida-Virumaal ega kohati ka Tallinnas saada eesti keele oskusega huvikooliõpetajaid ega ka õppematerjale. Huvikoolides õpib väga palju õpilasi ning see potentsiaal on kasutamata, sest õpetajad ei oska eesti keelt.
- Ei ole õpetajaid ja spetsialiste, on palju HEVga lapsi, kelle see ülemine mõjutav väga halvasti ja kelle jaoks on eestikeelne õpe võimatu
- Kõigepealt rahvuskonfliktid eestlaste ja venelaste vahel, ja õpetajad ei oska neid lahendada. Teiseks laps ei saa teadmisi, ta õpib keelt mitte ainet
- Poliitilise tahte nõrkus ja igasuguste takistavate tegurite väljamõtlemine vastuseisjate poolt, vastuseisjatepoolne avalik ja nahaalne aktivism.

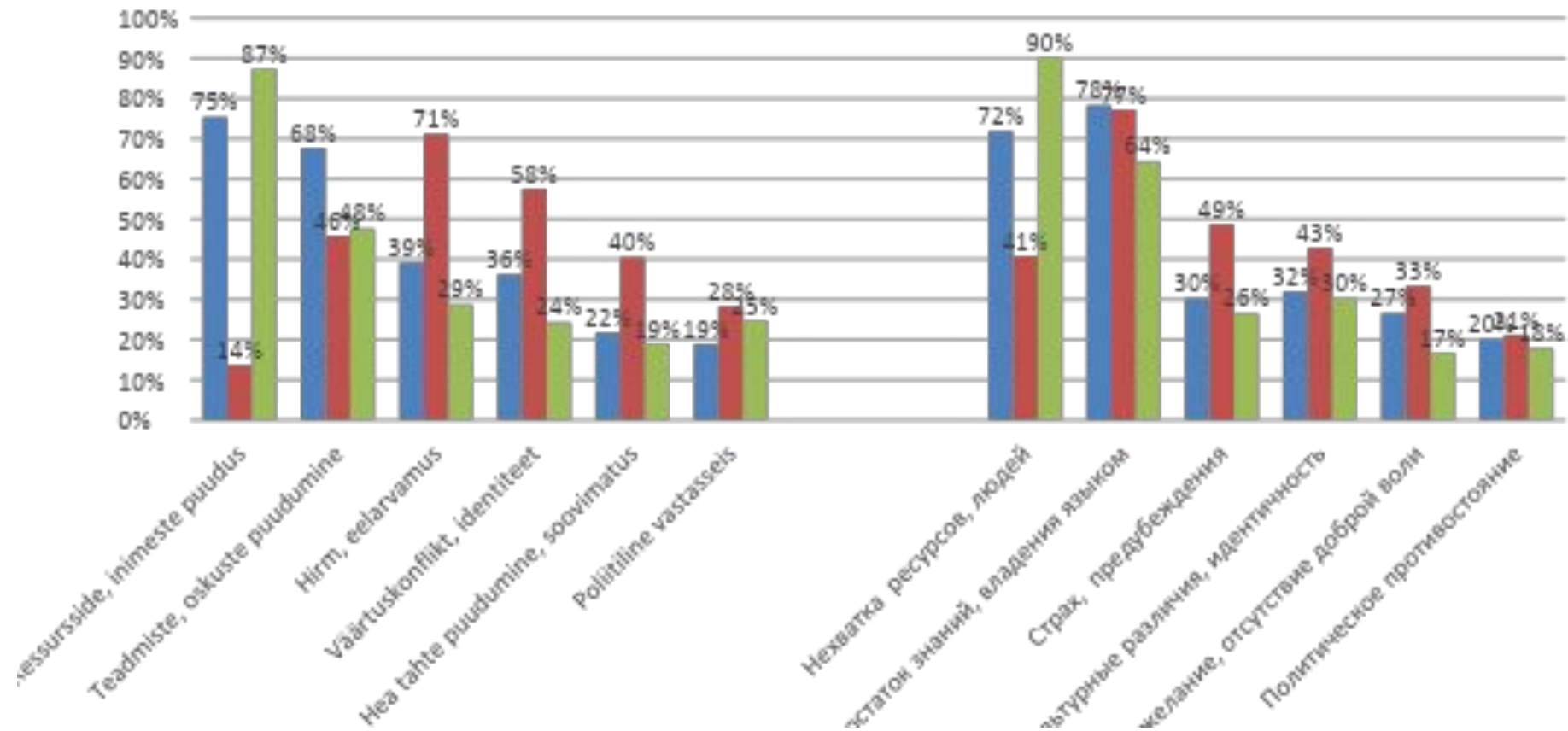
Что, по Вашему мнению, является самым большим вызовом, от преодоления которого зависит успех в переходе с русскоязычного образования на эстоноязычное?

- Я не вижу вызовов. Лети начальной школы - чем раньше переход, тем будет лучше. Лети постарше, им можно дать больше уроков эстонского языка. Это будущее детей
- Преодолеть нежелание некоторых учить эстонский язык на должном уровне
- Мотивировать людей. Родителей в первую очередь!
- Отсутствие методики. Отсутствие учителей. Национальный вопрос: незаинтересованный в этом эстонец не обучит русского (появление национализма в школе со стороны учителей к детям).
- Надзор за исполнением данного перехода очень жесткий. Работники образования в стрессе и страхе
- Проблема в сегрегации, если в русских школах будут учиться дети на эстонском, но они не будут видеть эстонцев, проблема разных ценностей не пропадет.
- На сколько у родителя хватит финансовых, временных, моральных ресурсов, чтоб создать ребенку хоть какую-то языковую среду вне школы. Настоящую, с эстонскими сверстниками, а не это все
- Большая часть обучения будет дома с гугл переводчиками и репетиторами+ребёнок не сможет свободно выражать свои мысли на уроке=развиваться, что приведёт к психическим и психологическим проблемам тк будет происходить при формировании личности ребёнка
- Нехватка специалистов, именно носителей языка с педагогическим образованием, которые знают КАК обучать на не родном языке ребенка. Очень мало детей справится с нагрузкой в школе, будет огромное количество неуспевающих детей, с низкой самооценкой, в итоге это дети улицы.
- У большинства родителей нет времени и средств помогать ребенку с учебой, особенно на первых этапах обучения. Дети будут учить только язык, общее развитие остановится.
- Отсутствие как учителей, так и адаптированных материалов. Ученики с особыми потребностями должны получать знания на родном языке. В противном случае они совершенно выпадают из образовательного процесса. Это грозит безопасности государству гораздо больше, чем не знание языка. Родителям придется отправлять своих детей к репетиторам, а это непомерная нагрузка на детей, а значит, и их психологическое состояние может быть подвержено стрессу.
- Коммуникация учителей эстонских и русских школ, точнее ее отсутствие. Каждый живет в своем мире

Põhiraskused üleminekul eestikeelsele haridusele on koolide ja venekeelsetes perede jaoks eeskätt seotud ressursside ja teadmiste-oskuste ebapiisavusega, eestikeelsetes vanemate seas tundub olevat väärtuskonfliktide ja kommete erinevuse suhtes olevat suurem hirm ja tugevamad eelarvamused kui venekeelsetes peredes

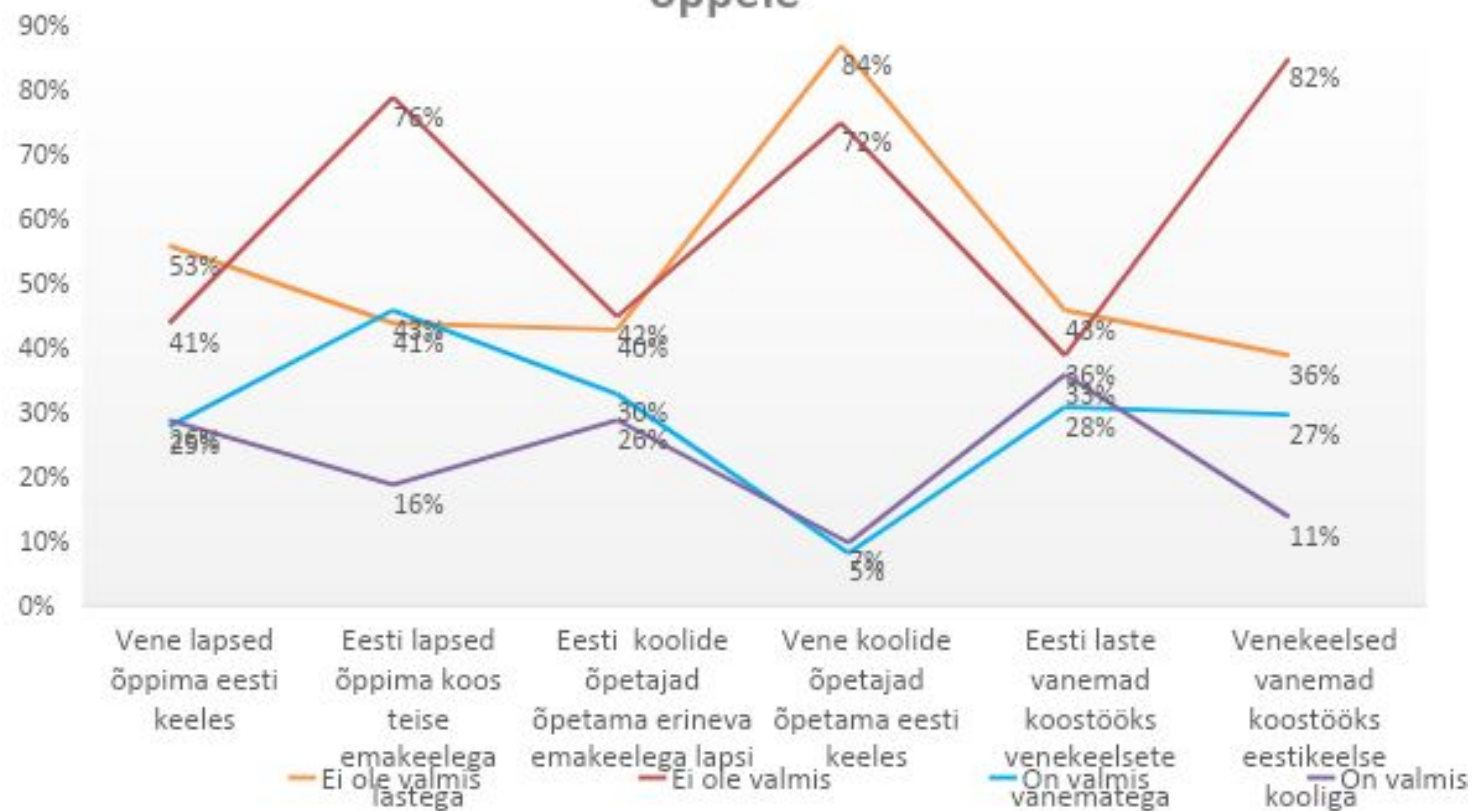
Eestikeelsele haridusele üleminekuga seotud põhiraskused eesti ja vene keeles vastanute seisukohalt

■ Õpetajate jaoks
■ Kodude, vanemate jaoks
■ Koolijuhtide jaoks

Hinnangud laste, vanemate ja õpetajate valmisolekule koostöökse venekeelsete perede laste õppimisel eesti keeles koos eesti lastega: rohkem ollakse valmis koostöökse eesti peredes kui venekeelsetes peredes, kõige vähem arvatakse uueks olukorraks valmis olevat venekeelseid õpetajaid

Valmisolek koostöökse üleminekul eestikeelsele õppele

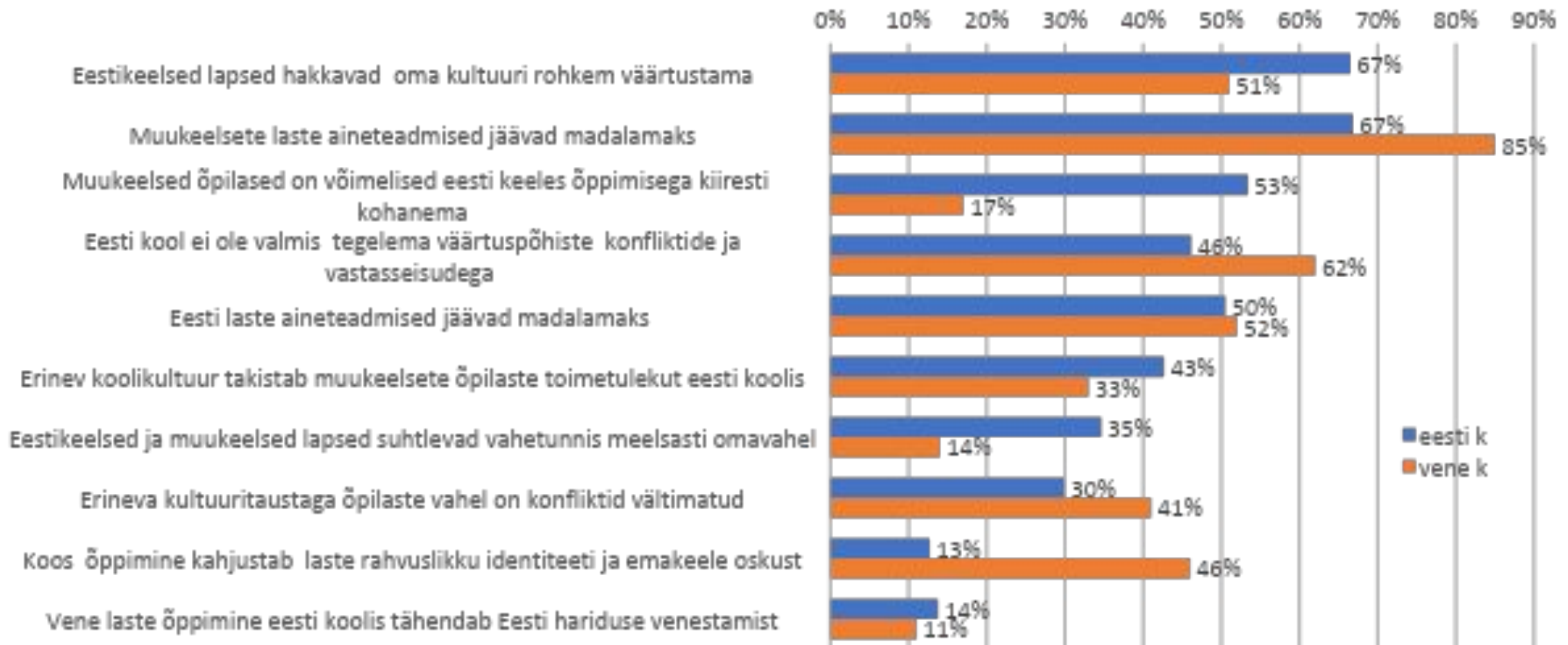

Vajalik mõttemustri muutus (väljavõtted eestikeelsetest vastustest)

- Lugupidamine nende perede ja nende kodukeele vastu, kelle lapsed asuvad eesti keeles õppima. Lugupidav suhtumine ja perede ning laste mõistev ja viisakas kohtlemine on kindlapeale ülioluline. Kahjuks kuuleb avalikus ruumis ja eestikeelsetelt vanematelt (ja õpetajatelt ning ka koolijuhtidelt) nii äärmuslikke ning absurdseid sõnavõtte, et jääb tunne, nagu peaks muukeelsete perede lapsed oma juurtest täiesti lahti ütlema. Ärgem ikka teise äärmusse ka mingem nüüd oma hoiakutega!
- Vajalik on toetada ka eesti õppekeelga koole ja õpetajaid, see ei ole ainult vene õppekeeleaga koolide probleem. Juba praegu õpib suur hulk muukeelseid õpilasi eesti koolides ja õpetajaid on vaja toetada. Hoiak ei ole kõigil positiivne
- Suurem probleem on see, et reformi soovitakse ellu viia, jättes siiski eestikeelseid koole eestikeelseteks ning muutes venekeelseid koole eestikeelseteks. Siin võiks toimuda mingi õpetajate ja õpilaste segunemine, et realselt oleksid eestikeelsed õpetajad ja lapsed koos muukeelsete laste ja õpetajatega. Peaks tekkima ühine ruum eestikeelsete ning muukeelsete laste ja õpetajate jaoks. Ideaalne näide on siin Tallinna Avatud Kool.
- Kõige suuremaks probleemiks on eelarvamuslik suhtumine, mis toetab ja suurendab lõhet kahe rahvuse vahel. Selle asemel võiks mõlemad kultuurid omavahel rohkem häid, positiivseid vastastikke suhteid luua. Samas on võõras keeles üliraske saada häid sügavaid teadmisi eriti täppisteaduste ainetes, ja vanemad ei oska ilmselt tihtipeale lapsi aidata
- Eestikeelsed koolid ja eestikeelsed lapsevanemad ei taha liiga palju muukeelseid lapsi eesti klassides. Väga paljud kvalifitseeritud õpetajad, kes saavad eesti keeles õpetada, ei soovi venekeelsesesse kooli tööle minna.

Eestikeelsele haridusele ülemineku mõjud vastanute arvates

Eestikeelsele õppele ülemineku mõjud eesti ja vene keeles vastajate silmis

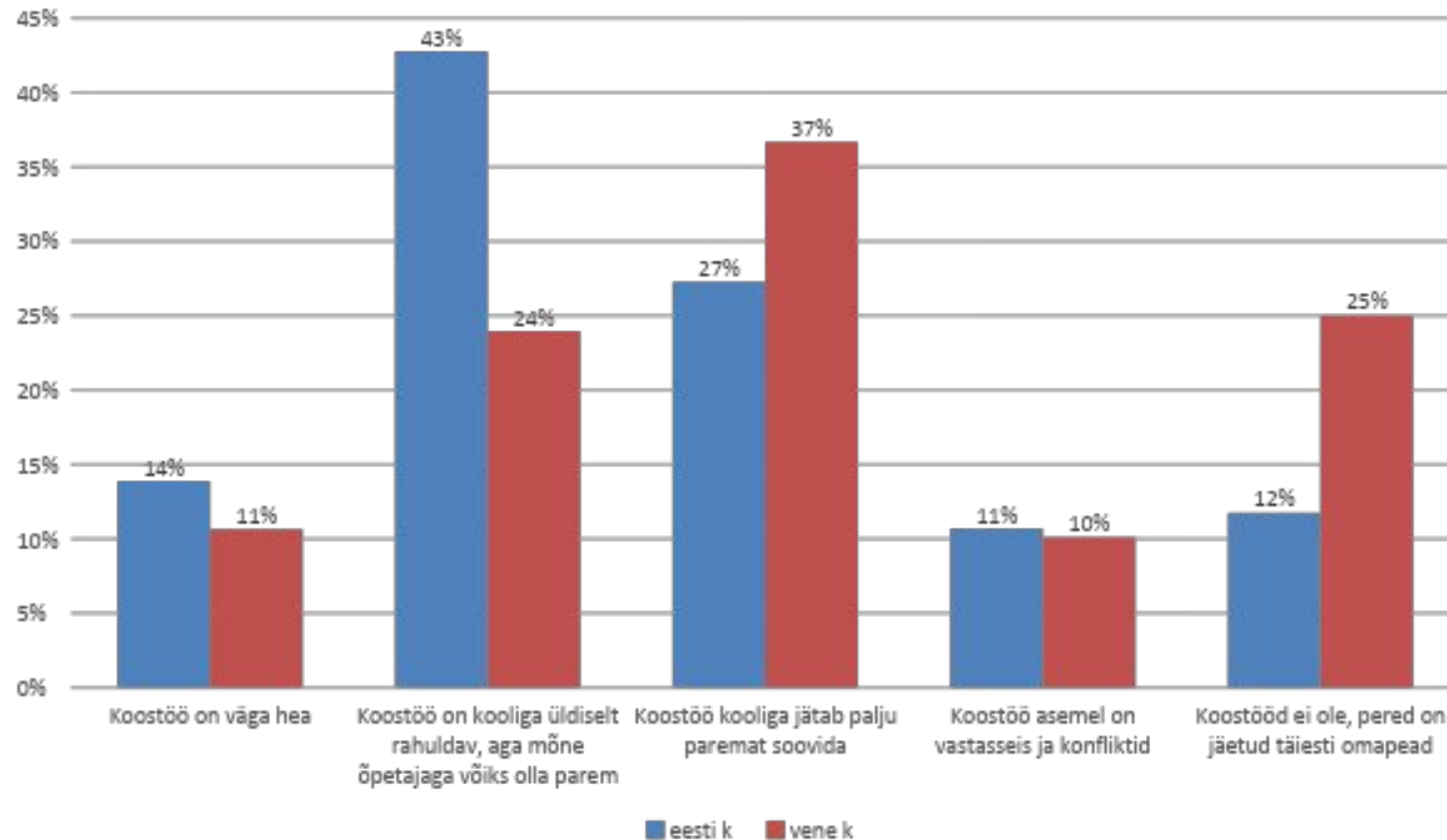
Venekeelsete vastajate suurimad mured

Многие обсуждения касаются того, какое влияние окажет переход на эстоноязычное образование на взаимоотношения, на развитие и идентичность детей. В какой степени Вы согласны со следующими утверждениями?

	да	нет	не знаю
Успеваемость русскоязычные детей пострадает, поскольку им трудно мыслить на эстонском языке	85%	7%	8%
Чтобы помочь своим детям с учебой в эстоноязычной школе, родителям необходимо дополнительное обучение и консультации	83%	12%	6%
Школа с эстонским языком обучения не готова решать ценностные конфликты между детьми, с разным родным языком	62%	31%	7%
Совместная учеба в эстонской школе наносит ущерб детям, для которых эстонский язык не является родным, влияя на их идентичность и владение родным языком	46%	25%	29%
Конфликты между учащимися с разным родным языком неизбежны	41%	29%	30%
Различная культура взаимоотношений в эстонских и русскоязычных школах является основным препятствием для русскоязычных детей, чтобы справиться с учебой в эстоноязычной школе	33%	28%	39%
Эстонские и русскоязычные дети на переменах с удовольствием общаются друг с другом на эстонском языке	14%	44%	42%
Учащиеся, для которых эстонский язык не является родным, смогут быстро адаптироваться к обучению на эстонском языке	17%	22%	60%
Обучающиеся в эстонской школе русскоязычные дети — это риск русификации образования в Эстонии	11%	31%	59%

Hinnangud venekeelsete perede koostööle õpetajatega eestikeelsele haridusele ülemineku küsimustes

Hinnang kooli ja õpetajate koostööle venekeelsete peredega

Как Вы оцениваете сотрудничество русскоязычных семей с учителями при переходе на эстонязычное образование?

Сотрудничество очень хорошее	11%	20
Сотрудничество удовлетворительное, но могло бы быть лучше	24%	45
Нет никакого сотрудничества	37%	69
Вместо сотрудничества – конфронтация и конфликты	10%	19

Kuidas iseloomustate lastevanemate ja kooli suhteid eestikeelsele haridusele ülemineku protsessis?

Eestikeelsed vastajad:

- Lastevanematel ei piisa teadmisi ja keeleoskust eestikeelse õppega seotud probleemide mõistmiseks ja kooliga koostööks. 39%
- Venekeelsed lastevanemad ei ole piisavalt teadlikud eestikeelsele haridusele ülemineku protsessist ja sellaga seotud võimalustest ja probleemidest 25%

• Venekeelsed vastajad:

- Русскоязычным родителям не хватает знаний и языковых навыков, чтобы сотрудничать с эстоноязычной школой 72%
- Эстоноязычным учителям не хватает знаний и языковых навыков, чтобы понимать и решать проблемы учащихся, для которых эстонский язык является неродным. 57%
- Между эстоноязычной школой и русскоязычными семьями отсутствует общение и наладить контакт сложно. 39%
- Русскоязычные родители недостаточно вовлечены в решение проблем, возникающих при переходе на эстоноязычное образование. 38%
- Отсутствует доверие между учителями, преподающими на эстонском языке, и русскоязычными родителями. 30%

Milles näeksite kõige tõhusamat abi koolide ja lastevanemate vahelise usalduse ja koostöö saavutamiseks eestikeelsele haridusele üleminekul?

- Õppetöö paindlik korraldamine erineva keeleoskusega rühmades 27%
- Rohkem ühiseid üritusi, kooli muutmist vanemate jaoks avatud kogukonnakeskuseks 18%
- Lastevanematele eestikeelse õppekava ja eesti kooli traditsioonide ning koolikultuuri tutvustamine 12%
- Rohkem materiaalseid ressursse koolidele 11%
- Õpetajate täiendõpe kultuuridevaheliseks suhtluseks teise emakeelega õpilaste ja nende vanematega 9%
- Õppevahendite kohandamine väiksema keeleoskusega õppijatele ja lastevanematele 7%
- Lastevanemate kaasamine kooliellu abiõpetajatena, tugiisikutena 5%
- Pikapäevarühmade ja muude järele aitamise võimaluste kasutamine 5%
- Lastevanemate ja õpetajate ühised koolitused laste vaimse tervise ja õpimotivatsiooni küsimustes 4%
- Kaasaegsete digivõimaluste parem kasutamine abivahendina keeleraskuste ületamiseks 2%

Какими могут быть решения существующих проблем при переходе на эстоноязычное образование?

- Больше опорных специалистов, помощников преподавателей 65%
- Использование групп продленного дня и других мер для поддержки детей с более слабыми языковыми навыками 51%
- Гибкая организация обучения в группах с разным уровнем владения языком 49%
- Подготовка эстонских учителей для общения с русскоязычными семьями 44%
- Адаптация учебных материалов для учащихся и родителей с более слабыми языковыми навыками, 43%
- Подготовка родителей и учителей в области психического здоровья детей и мотивации обучения 34%
- Развитие межкультурного взаимопонимания, общения между эстоноязычной школой и русскоязычными семьями 32%
- Использование современных цифровых инструментов для преодоления языковых трудностей 26%
- Больше материальных ресурсов для школ 23%
- Знакомство родителей с учебной программой эстонского языка, эстонскими традициями и школьной культурой 18%
- Вовлечение родителей в школьную жизнь в качестве помощников учителя, опорных лиц 16%

Milliseid kodu ja kooli koostöö vorme peate eestikeelsele haridusele üleminekuga seoses kõige tõhusamateks?

- Võimalikult varajane teavitamine eesseisvatest muutustest
- Peaks töötama nn LASTEVANEMATE AKADEEMIA, kus teatud küsimusi arutatakse
- Arenguvestlus võiks ju olla, aga see eeldab, et nii õpetaja kui lapsevanem saavad rääkida ühes keeles (nt eesti keeles, inglise keeles või musta stsenaariumi korral vene keeles). Aga kui õpetaja oskab näiteks ainult eesti keelt ja inglise keelt ja lapsevanem oskab ainult vene keelt, siis on koostöö tegemine keeruline.
- Keelekohvikud lastevanematele koos õpetajatega ja igakuised regulaarsed kohtumised koolis. Kool peab olema avatud lastevanematele erinevate ürituste raames
- Kõik info peab olema kättesaadav kuskil neti keskkonnas. Õpetaja asi pole igale vanemale ümber tõlkida, mis teha tuleb.
- Huvitegevus ja üritused peredele ja kogu kogukonnale, nt kohaliku koolipargi korrastamine, lastele õuesõpperaja ehitamine, laada korraldamine vms
- Ühisüritused: liidavad eesmärgistatud tegevused koos lastega. Vanematel võimalus koolielus osaleda, otsustamisel kaasa rääkida. Ühiste eesmärkide leidmine, ootuste-lootuste kaardistamine.
- Individuaalne suhtlemine vastavalt erinevate õpilaste ja perede vajadusele. See ongi aja- ja ressursimahukas.
- Lastevanemate klubi stiilis regulaarselt vabas õhkkonnas ja harivad, meelelahutuslikud ühisüritused nõ. mitteformaalne ja lõimitud õpe vanematele ja õpetajatele
- Lapse vajaduste kaardistamine koos õpetajate ja tugispetsialistidega; kohtumised spetsialistidega varajase mitmekeelsuse ja keelekümbeluse valdkonnas
- Lastevanemate eesti keele õpe samas koolis nagu nt Prantsuse Lütseumis prantsuse keelt õpetatakse vanematele
- Mentorlus, aktiivsete noorte kaasamine venekeelsete laste toetamiseks, vähendades seeläbi vanemate muret lapse hakkamasaamise osas koolis.
- Luua keskkond, nagu kogupäeva kool. Õppetoad lastevanematele, konsultatsioonid.
- Ühine piknik koos laste ja vanematega. Kõik saavad tuttavaks ja lapsevanematel tekib usaldus. Klassijuhataja mängib võtmerolli!

Какие формы сотрудничества между семьей и школой Вы считаете наиболее эффективными в связи с переходом на эстоноязычное образование?

- По возможности- не задавать домашних заданий, а все делать в школе. Классному руководителю быть всегда на связи и готовым ответить на все вопросы
- Понимаю, что каждый учитель не может владеть русским языком для общения с родителями. На мой взгляд могут быть несколько представителей в школе для общения с родителями. Общение может происходить как в устной так и в письменной форме с помощью в переводе интересующих вопросов
- Встречи, общение в игровой форме
- В одно время проходят лекции для родителей и занятия с детьми. Занятия по подготовке к школе на выходных, обязательно организовать горячее питание детям.
- Эффективными могут быть регулярные беседы на развитие и регулярный анализ развития ребёнка исходя из поставленных целей и задач на определённый период
- В каждом классе, где есть русскоязычные дети, должен быть тугиисик (владеющий родным языком ребенка) к которому ребенок может обратиться для решения своих проблем в учебе и в социализации.
- Предлагать разностороннюю информацию об учебной программе, результатах обучения и применяемых методах. Организовать для родителей семинары и лекции по психологии и педагогике.
- Все зависит от учителя, кто то понимает, а кто идёт на принцип вы должны и обязаны и точка!
- Объяснять целесообразность реформы. Доброжелательное отношение к русскоязычному населению, которого сейчас нет.
- Сдружить русских и эстонцев семей и детей. Практика языка вовлечет русскоязычных и сделает обучение проще. Также это относится ко внешкольным мероприятиям.

Kultuurierinevuste mõju (väljavõtted eestikeelsetest vastustest)

- Erineva kultuuritaustaga lapsed samas rühmas ei ole negatiivne. Pigem pakub see põnevaid väljakutseid nii lastele kui ka õpetajale. Minul, kui erineva kultuuritaustaga laste rühma õpetajal, on vaid positiivsed kogemused
- Erineva kultuuriga lapsed hindavad erinevaid õppemeetodeid. Eestlased hindavad võrdsust suhtluses, noored soovivad ise mõelda ja otsustada/vastutada, vene lapsed ootavad täpset ja autoriteetset lähenemist, kus oodatakse, et õpetaja ütleb täpselt mida ja kuidas teha.
- Minu lapsed on kakskeelsed, esimene keel on eesti keel (nö. emakeel), räägivad puhtalt, kirjutavad ideaalselt. Õpivad eesti koolis ja ikka tõrjutakse “puhaste eestlaste” seast välja. Suhtlevad rohkem lastega, kel sarnaselt mitmekeelsed pered (vene, inglise, prantsuse). Ja õpetajatele on see justkui normaalne, et eraldi grupid tekivad. Mõni õpetaja üritab segada gruppe, üritab selgitada, kuidas mitmekeelsus ja -kultuursus on positiivne jne. Enamik on kahjuks mugavustsoonis ja ei püüagi võõraviha ületada.
- Kuna temperament on siiski erinev ja maailmas toimuv poliitiline olukord tekitab pidevalt vastasseise õpilaste vahel. Ka kodudes on kahjuks võetud erinevaid seisukohti teatud rahvuste suhtes ja osad lapsed toovad selle kooli kaasa, sellest tekivad eelarvamustega rühmad.
- Laps osales õpilasvahetuse programmides, õppis Tartus, Viljandimaal, Pärnus ja Võrus. Positiivne kogemus, sõbrustas igas koolis nii tüdrukutega kui ka poistega, käisid õppereisides, siamaani suhtlevad omavahel. Sai tuttavaks eesti koolide kultuuridega, mis väga erineb vene koolidest. Eesti kool on rahulik ning õpilase suhtes pole nii nõudlik kui vene kool

Как Вы считаете, какие ценностные конфликты и трудности взаимопонимания могут возникнуть между родителями и учителями при переходе на эстоноязычное образование?

- Ценностных конфликтов быть не может если в семье прививаются общечеловеческие ценности
- Ценностные конфликты могут возникнуть только у слишком принципиальных русскоязычных родителей, а так я считаю, что все мы родители должны быть полностью заинтересованы чтобы и мы и наши дети поскорее полноценно смогли выучить и общаться на эстонском языке
- Эстоноязычные учителя не понимают, что для родителей ценно, чтобы их ребёнок владел родным языком, умел бы грамотно писать, был бы знаком с культурой, литературой своего народа
- Главный ценностный конфликт - это политические взгляды и обиды прошлого навязанные нам теми или иными источниками. Когда школы и родители перестанут на это оглядываться и начнут сотрудничать на благо детей и создание будущего, адекватного общества и получат соответствующую поддержку со стороны государства, тогда и переход будет не таким сложным.
- Важен личный доброжелательный контакт преподавателя с учениками и родителями - важно, чтобы дети почувствовали, что они свои в коллективе, если мы говорим о смешанных классах. Вообще считаю, что основная проблема заключается в разделении на "свои" и "чужие"

Как Вы считаете, какие основные проблемы и трудности могут возникнуть у не-эстонских родителей, дети которых учатся в одном классе с эстонскими детьми ?

- Не должно возникнуть никаких проблем, если школа считает всех детей своими не разделяя их по национальному признаку
- Эстонцы слишком высокомерны
- Не будут общаться
- Страх и еще раз страх, что не примут, засмеют и другие проекции, особенно если не владеет языком
- Травля, дискриминация как со стороны детей, так и со стороны учителей. Нежелание оказывать поддержку русским детям или отсутствие ресурсов
- Родители будут испытывать страх, успевает ли в достаточной степени их ребёнок, получит ли он необходимую поддержку, не будет ли у детей конфликтов на почве различия в национальности
- Трудности с эстонским языком. Родители не смогут быть в попечительском совете, не смогут участвовать в собраниях, им будет не интересна школьная жизнь
- Недостаточная компетентность учителя, развивать обе языковые группы при абсолютно разном уровне владения языком.
- Дополнительные материальные затраты, чтобы подтягивать своих детей до нужного уровня (кто заинтересован, конечно) и психотерапия ребенку, который часто приходит из школы обиженным или недопонятым

Küsimustiku lõpukommentaar ühelt venekeelselt vastajalt:

- Очень хочется, чтобы все члены общества, живущие в Эстонии, свободно и с удовольствием говорили на эстонском языке, любили и ценили этот язык и культуру, и с достоинством сохраняли свои родные язык и культуру, так же любя и ценя их. Боюсь, что СМИ и общая политическая и идеологическая направленность в данный момент не способствует ни первому, ни второму:(

Kokkuvõtteks

- Kuigi valmisolek üleminekuks eestikeelsele haridusele on venekeelses kogukonnas märgatavalt kasvanud, ollakse üldiselt mures koolide ja perede võimekuse suhtes seda planeeritud tempos edukalt läbi viia
- Vanemate põhimureks on mitmekeelses klassis toime tulevate õpetajate, muu emakeelega laste eesti keeles aineteadmiste omandamiseks vajalike õppemeetodite ja selleks puhuks kohandatud õppevahendite ebapiisavus
- Erilist muret valmistab eestikeelsete õpetajate/kooli valmisolek märgata kohanemiskustega või HEV venekeelsete laste probleeme ning suhelda nende laste vanematega
- Venekeelsetel lastevanematel on nõrk informeeritus sammudest, mida juba tehakse koolides üleminekuotsessi edukaks läbimiseks ja mida ta ise peab/saab tegema, et olla valmis lapse toetamiseks eestikeelsele õppele üleminekul
- Eesti keeles alustavate klasside puhul soovitakse, et lastel oleks võimalik kooliülesandeid koju kaasa mitte anda ning ollakse huvitatud pikapäevavõrkude tegevusest, kus oleks olemas ka abi keeleraskustest üle saamiseks kooliülesannete täitmisel
- Koolidelt oodatakse konkreetseid meetmeid lastevanemate korrapäraseks informeerimiseks ja kaasamiseks, sealhulgas vene/eesti suhtlusvõimega tugisikute olemasolu koolides ning koolituse lastevanematele eestikeelse õppe sisu ja meetodite ning eestikeelse koolikultuuriga tutvumiseks
- Kultuurikonfliktide ennetamiseks ja ületamiseks on vajalik kooli õhkkonna avatus ja heatahtlikkus erineva emakeelega õpilaste ja vanemate suhtes, nendevahelise suhtluse arendamine nii koolis kui väljaspool seda.
- Oluline on luua täiendavad võimalused eesti kultuuri ja ajaloo tundmaõppimiseks venekeelsete ja muu emakeelega laste kui ka nende vanemate poolt ning vene ja teiste rahvusvähemuste emakeelse kultuuri pädevuse toetamine ja tunnustamine.